

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2016 m. sausio 15 d. *

Minime Laisvės gynimo 25-ąsias metines

Sausio 12 dieną prasidėjo Laisvės gynimo 25-mečio renginiai. Lietuvos Respublikos Seimo Viražo galerijoje buvo atidengta atminimo lenta „Savanorių priesaika ginti Lietuvos nepriklausomą valstybę“, vyko iškilminga 1990–1991 metų Lietuvos Laisvės gynėjų rikiuotė.

Vakare buvo uždegti atminimo lažai prie Vilniaus televizijos bokšto, Lietuvos nacionalinio radio ir televizijos pastato, Nepriklausomybės aikštėje, Kaune Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje. Vilniaus įgulos karininkų ramovėje vyko tradicinis Parlamento gynėjų susitikimas.

„Iš amžių glūdumos paveldėjome tautos ryžtą ir pasiaukojimą kovoti už Laisvę net tuomet, kai ši kova galėjo atrodyti beviltiška. 19 amžiaus sukilimai prieš carinę Rusiją, Nepriklausomybės kovų stebuklas, kai savanoriai atlaikė ir nugalėjo bolševikus, bermonitininkus ir želigovskininkus, Birželio sukilimas ir pokario partizanų kova.

Tas pats tautos ryžtas kovoti už Laisvę atgijo ir vedė mus 1991 metų sausį. Tada krauju apgynėme savo prigimtinę teisę į Laisvę, atsilaikėme prieš tankus ir automatus, prieš ištisą brutalaus pykčio, šmeižto laviną“, – sakė krašto apsau-gos ministras Juozas Olekas.

Sausio 13 dieną Seime įvyko Laisvės gynėjų dienos 25-ųjų metinių minėjimas. Nepriklausomybės aikštėje – Valstybinės vėliavos pakėlimo ceremonija, kariuomenės Garbės sargybos kuopos ir Lietuvos kariuomenės orkestro iškilmingas paradas, Laisvės gynėjų eitynės nuo Nepriklausomybės aikštės iki Katedros aikštės.

Vilniaus Antakalnio, Alytaus, Kau-no, Kėdainių, Marijampolės ir Rokiškio kapinėse pagerbtii žuvusieji Sausio 13-ajų.

Daugiau apie Laisvės gynėjų dienos renginius skaitykite kitame „Tremtinio“ numeryje.

„Tremtinio“ inf.
„Kam.lt“ nuotraukos

Mielieji,

minėdami Sausio 13-ąją prisiminkime už Lietuvos Laisvę pralieta kraują, už-dekime žvakutę už žuvusiuosius, užjausdam sužeistuosius ar praradusiuosius sveikatą.

Tąkart visa Lietuva sutartinai traukė ginti savo valstybės Nepriklausomybės. Mūsų tautos susitelkimas ir ryžtas savaip pakreipė istorijos kreivę, nutraukusių dešimtmečius trukusių sovietų okupaciją. Tad šiandien džiaugiamės galēdami paminėti Lietuvos Laisvės dienos 25-metį. Tai mūsų šventė, todėl pasitikime ją su pakilia nuotaika ir pasididžiavimu, kad mes, mūsų tėvai ir seneliai iškovojo didžiausią vertybę – Laisvę.

Sutartinai išisekime mūsų Laisvės simbolį – neužmirštuolę, kad įrodytume savo pasiryžimą bet kurią akimirką ginti Lietuvos Laisvę. Jos siekis perduotas partizanų, ryšininkų, ištremtuju patirtimi.

Visus noriu pasveikinti Laisvės dienos proga, branginkime ir saugokime ją ir niekuomet nesiliaukime tikėti Lietuvos ateitimi.

Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas Gabrielius Landsbergis

1991 metų sausio 13-osios pergalę iškovojo ir Nepriklausomybę apgynė Lietuvos didžiavyriai. Šie karžygiai, nepriklausomai nuo to, kokią misiją atliko, pa-sauliui ir ateinančioms kartoms parodė, kad mylintys ir gerbiantys savo Tėvynę ir Bažnyčią moka aukotis ir nugalėti.

Garbė žuvusiems ir nukentėjusiems dėl Lietuvos Nepriklausomybės!

Šlovė Lietuvai ir pasaulio geros valios žmonėms!

Sveikiname Lietuvą 25-ojo Nepriklausomybės apgynimo jubiliejaus proga.

Lietuvos Sąjūdžio Vilniaus skyriaus taryba

25-ąjį kartą bėgome „Gyvybės ir mirties keliu“

Sausio 9-osios vidurdienį Vilniuje prasidėjo kasmetinis bėgimas „Gyvybės ir mirties keliu“, skirtas 1991 metų Sausio 13-ąją žuvusiems Lietuvos Laisvės gynėjams atminti.

Prieš bėgimą visų Lietuvos regionų, karinių dalinių atstovai, bėgimo organizatoriai ir svečiai padėjo gėlių prie žuvusių Laisvės gynėjų kapų. Bėgimo pabaigoje – prie Vilniaus televizijos bokšto memorialinės sienos.

25-ąjį kartą vykstantis bėgimas prasidėjo nuo žuvusiųjų poilsio vietas Antakalnio kapinėse ir nusidriekė Vilniaus gatvėmis iki televizijos bokšto.

Renginyje dalyvavo ir sveikinimo žodži tarė krašto apsaugos ministras Juozas Olekas, Kuno kultūros ir sporto departamento generalinis direktorius Edis Urbanavičius, Lietuvos tau-tinio olimpinio komiteto prezidentė Daina Gudzinevičiūtė.

Bėgime dalyvavo ir svečiai iš JAV, Latvijos, Estijos, Švedijos, Gruzijos. Tą pačią dieną daugiau nei 150 Bel-

gijos lietuvių ir Lietuvos draugų iš užsienio valstybių dalyvavo jau trečią kartą Briuselyje organizuotame pagarbos bėgime „Gyvybės ir mirties keliu“. Taip bėgikai, tarp kurių šiemet buvo rekordiškai didelis skaičius ES ir NATO institucijų atstovų, simboliskai prisijungė prie Vilniuje vykusio pagarbos bėgimo.

Berlyno lietuvių, bėgdami „Gyvybės ir mirties keliu“, taip pat pagerbė Lietuvos Laisvės gynėjus. Bėgikai nubėgo devynis kilometrus nuo obelisko Kovo 11- jai Šarlotenburgo parke iki Brandenburgo vartų ir netoli ese iškūrusios Lietuvos ambasados.

Madride pirmą kartą surengtame Laisvės gynėjų atminimui skirtame bėgime dalyvavę lietuvių, ispanai ir Estijos ambasados komanda taip pat įveikė devynis kilometrus.

Laisvės gynėjų atminimui skirti bėgmai šiemet taip pat organizuojami Dubline, Londono, Niujorke, Stokholme, Parīzyje, San Paule ir kituose miestuose.

„Tremtinio“ inf.

Tavo naudai ir žmonių gėrybei

„Tavo skausmas – tai aižėjimas kiauto, kuris gaubia tavo nuovoką. Kaip vaisiaus kaulukas turi skilti, kad jo branduolis atsivertų saulei, taip ir tu turi pažinti skausmą“, – rašė Kahlilas. Rašė apie žmogų, bet tinka ir tautai. Nes tauta – toks pat kūnas, kaip ir žmogus, tik iš daugiau narių sudarytas.

Mūsų Laisvė dar labai jauja, dar gyvi jos gimdytojai, jie puikiai atmena ne tik aižėjančio sovietinio kiauto keliamą skausmą, bet ir skausmą, kurį kėlė dar šviežio ir stangraus sovietinio kiauto gniaužtai, neleidę kvėpuoti pilna krūtine, kėsinęsi į istorinę ir kultūrinę atmintį, trémę ten, kur, tikėjos, tasvaisiaus kauliukas nesklis ir neišleis jokio naujo daigo. Laimė – žmogus planuoja, Dievas šypsosi. Kartais toji Dievo šypsenė atstoja viską: žemę, iš kurios esi išvietintas, atmintį, kuri yra slopinama, saulę, kuri padidina tautos gyvasčių ir pašaukia kurti naujų tikrovę.

Manau, kad atmintis – istorinė, kultūrinė – yra vienas svarbiausių dėmenų. Istorija moko, jog kiekviena okupacija pirmiausia késinasi į kalbą,

papročius ir tradicijas. Ne į prekybą, juolab alkoholiu. Į kalbą – nes mes mąstome gimtąja kalba, kuria galėtume paliginti su krauju: joje užfiksuota visa mūsų atmintis, galvose, suvoktys, realios, semantiniai laukai. Į tradicijas ir pročius – nes jie įvairiomis formomis: vaizdiniais, simboliais, iš kartos į kartą perduoda dvasinę tautos istoriją. O kiek iš mūsų atsimenamame skirtingų metų sausio 13-osios įvykius, lydinčius jau ne vieną dešimtmetį ir ne vieną šimtmetį? Pasikartokime. Kaip pamoką. Jie primins ir džiugias, ir skausmingas akimirkas.

Džiugieji įvykiai:

1792 metų sausio 13-ąją Plungei suteiktos Magdeburgo teisės;

1991-ųjų – darbą pradėjo laikinoji studija Kauno radiofone, bei televizijos studija Sitkūnuose (džiugu, kad buvome operatyvūs);

Skaudūs įvykiai:

1864 metų sausio 13-ąją – Vilniaus generalgubernatorius Michailas Muravjovas uždraudė lietuvišką spaudą. Uždaryti 46 vienuolynai ir prie jų

veikusios mokyklos, 10 katalikų bažnyčių paverstos stačiatikių cerkvėmis;

1991-ųjų – naktį iš sausio 12-osios į 13-ąjį sovietų desantininkai užėmė Vilniaus televizijos bokštą, Radijo ir televizijos komiteto pastatą. Žuvo 14 žmonių, buvo sužeisti apie 1000 žmonių. Sovietų statybiniai paskelbė nuo 22 iki 6 valandos visoje Lietuvoje įvedą komendanto valandą.

Toji komendanto valanda galėjo tėstis iki dabar, juolab kad dažnas mūsų savo aplinkoje, socialiniuose tinkluose matome tebesiilginčių sovietų okupacijos laiką, narvo „laisvės“ su kasdieniu daviniu pilvui ir reguliariu smegenų plolumi. Laimė, tarp mūsų atsirado Keturiolika. Avinėlio krauso auka, atpirkusi tautą. Išpirkusi ją iš nelaisvės. Parvedusi į jos Pažadėtają žemę.

Kai švenčiame Eucharistiją, suvokiame, kad švenčiame ir Prisikėlimą, nes juk pasakyta: „Jei Kristus nebuvo prikeltas, tai tuščias mūsų skelbimas ir tuščias jūsų tikėjimas“. (1 Kor 12, 14) Ar Laisvės gynėjų dienos neturėtume

švęsti kaip Prisikėlimą? Kaip mūsų tautos Velykas? Kaip mūsų visų nuplovimą Keturiolikos krauju? Taurai, pagarbai, be didelio patoso, bet ir be susiprastinimo. Verčiau su sąžinės peržvalga, pamastydami, kuo tapome per tą ketvirtį Laisvės amžiaus? Perparadavę tauta ar kūrėjų? (Kam daugiau dėmesio skiriame – palankią sąlygą didiesiems prekybos centrams sudarymui ar kultūros, kalbos, istorijos puoselėjimui?) Kiek mokyklų sunaikinome ir kiek pastatėme naujų? Kokias, be mugių ir bégimų, tradicijas sukurėme istoriškai svarbioms datoms paminėti?

Nes mąstant apie tai, kas įvyko anais 1990–1991-aisiais, kirba ir tokia mintis: sovietmečiu, kad ir koks jis buvo, gyveno žmonės, subrendę prieškario Lietuvoje arba ugdyti tų laikų dvasia subrendusių tėvų, turėjusių ką atsiminti, ko ilgėtis, apie ką svajoti ir visokiai įmanomais būdais besišengusių tai perduoti savo vaikams; mūsų dienomis daugumą sudaro jau sovietinukų vaikai. Karta su pažeista isto-

rine atmintimi. Iš čia ir to gardo ilgesiai, ir kitokia vertybų samprata, ir begalinis taupumas, nerandant lėšų (iš tikrųjų – nejaučiant poreikio) Jono Basanavičiaus, vieno svarbiausiu asmenių mūsų valstybės istorijoje, paminklui.

Lietuvių filosofas Juozas Grinius yra pasakęs: „Nejaukus į tėvų tautos kultūrą, dvasia iš tėvų tautos išsijungama. Čia yra ta baugioji tiesa, kurią baiminamės atvirai pripažinti: lietuviu būti yra daugiau negu būti gimusiam iš lie туvių tėvų.“

Laisvei išlaikyti reikia daug dalykų, bet nė vienas jų nebus veiksmingas, jei nepuoselėsime istorinės atminties, ambicijų tapti kūrėjų, o ne pardavę tauta, ir nesusikūrė turingos, prasmingos, ugdančios ir auginančios svarbiausią švenčių ir paminėjimų liturgijos. Liturgijoje prasmę turi kiekvienas dalykas: nuo judesio iki spalvos. Dar ji labai saugoma nuo svetimų inkliuzų. Ir viisa tai – „tavo naudai ir žmonių gėrybei“ (Vincas Kudirka).

Laima ARNATKEVIČIŪTĖ

Ką mes Europai papasakojome apie save?

atstovavusiuju. Bet atsiribojant nuobyloseigosvertinimobeiteisinių apibrėžimų, kurie, remiantis istoriniais faktais ir mūsų valstybės patyrimu, nėra visiškai teisingi, paklauskime save – ką mūsų valstybė padarė, kad Europam suprastų ir atitinkamai vertintų mūsų patyrimą.

Ar per 25 metus buvo sukurtą dėmesį traukianti kino juosta, atspindinti 20 amžiaus Lietuvos istoriją, nupiešianti Laisvės kovų paveikslą? Ar turime koncentruoto turinio dokumentinių filmų, kuriuos pažiūrėjus užsienio žiūrovui paaškėtų istoriniai faktai? Ar tikrai turime tinkamai paruoštos literatūros, adaptuotos užsienio rinkai? Ar pakankamai apgalvota, kaip perteikti mūsų istoriją, kokios priemonės būtų pagavausios? Ar kada buvo kalbų, net ne kalbų, bet konkretių susitarimų, kad istorinės atminties tema bus tarpinstitucinė, dėl kurios efektyviai ir šauniai bendradarbiaus, pavyzdžiu, Užsienio reikalų ministreria, Seimas, Kultūros ministreria, kad Lietuvos naujujų laikų istorijos pristatymas bus vienas iš prioritetų? Kad iniciatyvos bus kryptingos, o ne priešokaliai daromos, nes tai svarbu ne vien tik kultūriškai, bet ir politiškai, ypač matant (ne dabar, jau netrukus po SSRS griuvimo), koks naivumas iš Vakarų pusės vis dar pasitaiko Rusijos atžvilgiu.

Taip, skaudu ir neteisinga. Nagrinėjant šį atvejį yra prie ko prikibti – tiek prie EŽTT teisėjų, tiek galbūt prie Lietuvos pusė

skaičiuoti, kiek ir ko buvo padaryta. Bet pagrindinis klausimas – tai kokia yra mūsų valstybės politika istorinės atminties atžvilgiu? Ir čia yra dvi kryptys – ką darome viduje, ir kaip pasakojame apie save už Lietuvos ribų. Širdis džiaugiasi, kad per pastaruosius metus jauni žmonės, remdamiesi vyresniųjų patyrimais, liudininkų pasakojimais, knygomis, patys émési ieškoti naujų formų, kaip iprasminti Laisvės kovas, Lietuvai ir jos žmonėms siūstus išbandymus, valstybinių švenčių minėjimą. Negalima sakyti, kad valstybė visiškai nerėmė šių iniciatyvų – kai kam pasisekė. Vieni entuziastai jau ilgus dešimtmečius savo jégomis bandė ateities kartoms perduoti tai, kas jų manymu yra esmė, kiti, jaunesnieji, dabar atranda šias temas. Ačiū tiems, kurie imasi iniciatyvos ir stengiasi kalbėti apie istoriją ne vien kaip apie skaudžius patyrimus, bet kaip apie susitelkimo ir drąsos pavyzdžius. Tačiau, kas tinka Lietuvai, nebūtinai tinka užsieniui.

Ką jūs darote, kai norite pristatyti Lietuvą (ne tautinį kostiumą ar architektūrą, bet istoriją), parodyti, kodėl mums svarbus Baltijos keliais, ką reiškia Sausio 13-oji, kodėl netikime Rusijos deklaruojamu tatkumu. Cia visai nesena istorija; apie tai, kas buvo prieš 70 metų, net neklaušiu. Sausio 13-osios suaktis yra mūsų perga-

lės diena – ką galime parodyti užsienyje? Informacinį filmuką, tvarkingą videodokumentiką? Paieškokite internete, nelabai ką rasite. Dokumentinių kadru iškarpos? Ilgos minutės filmavimo, kuriame nežinant konteksto, kartais sunku suprasti, kas vyksta? Ar lengva rasti skaičių, istorinių faktų anglų ir kitomis kalbomis?

Norint pasakoti tautos istoriją, galima tai daryti dviem būdais: vardytį sausus faktus, išguldytu struktatuose, monografijose bei istorinių tyrinėjimų išvadose. Nesakau, kad tai nereikšminga ar to nereikia. Bet juk galima apie tuos pačius faktus kalbėti ir emocine kalba. Kad kokio nors renginio metu bus padovanota kelių šimtų puslapių knyga, kuri greičiausiai netilps į užsienio diplomatinę bus paliktaviesių bučio kambarių, nepraplēs, deja, kad ir kai to norėtume, žinių apie Lietuvą ir jos istoriją.

Aš, ką ir esu dariusi ne syki, užsienyje rodyčiau: dokumentinį filmą „Ledo vaikai“, Teatro laboratorijos „Atviras ratas“ spektaklį „Lietaus žemė“, filmą apie partizanų pasipriešinimą „Nematomas frontas“, Giedrės Beinoriūtės filmą „Gyveno senelis ir bobutė“, savo iniciatyva drauge su bičiuliais išleistą fotoalbumą su koncentruota faktine medžiaga „Sausio 13-oji: išsaugojė Laisvę“. Pasakočiau partizano Juozo Lukšos-Daumanto istoriją, kviesčiau skaityti ir Rū-

tos Šepetys romaną „Tarp pilkų debesų“, išverstą į daugelį pašaulio kalbų. Ukrainiečiams ir už Ukrainos laisvę kovojančiams jos piliečiams ypač svarbus buvo grupės „Skylė“ lietuviškai partizaninei temai skirtas albumas „Broliai“ (beje, dainos atliekamos ir ukrainiečių kalba). Ir visa tai – žmonių entuziazmas, ilgas kelias į tai, kad patrauklus produktas pasiekti dienos šviesą, ilgus metus ieškant valstybės paramos. Ir čia yra pastarųjų metų rezultatai. O jei tai būtų pavykę kur kas anksčiau, jei turėtume dar labiau išieškotų pavyzdžių, jei valstybė būtų teikusi tam prioritetą?

Kol mes nesugebėsime pasakoti, tol kitiems, toliau Europoje ir pasaulyje, mūsų aimanos nuo kryžių kalnelių bus nesuprantamos. Vertinu visas pastangas, ypač pavienių žmonių ar organizacijų, kurie įdeda daug širdies ir stengiasi suteikti išliekamą vertę mūsų istorijai. Turime labai daug turinio, turime ką pasakyti, ir dabar tereikia sutelkti veikimo. Kai pasitelkus visus gebančius pavyks sukurti sistemą, kaip mes kalbame ir kuriame istorinės atminties pasakoja, kai bus daugiau koordinuoto dėmesio valstybės lygiu, kai kūrėjai bus aktyviai įtraukti, gal tada bus palankesnė dirva bandymams peržiūrėti ir teisinius apibrėžimus.

(keliamai į 4 psl.)

Jūs kiekvienas galite pa-

Įvykiai, komentarai

Neužmirštuolė pas mus reiškia Sausio 13-ąją

Keista, kad maža, neišvaždi gėlelė gali sukelti tiek piktų diskusijų ir susipriešinimo. Kitavertus, nėra ko stebėtis – juk simboliai (o ši gėlelė jau tapusi simboliu) visuomet vertinami iš priešingų pozicijų: vieniams jie sukelia pasididžiavimo ir orumo jausmus, kitzus jie siutina, sukelia norą tyčiotis... Visa tai reiškia vieną faktą – simbolis yra stiprus žmogaus dvasios stimulatorius.

Neužmirštuolė, kaip Sausio 13-osios aukų atminimo simbolis, pas mus prigijo neseniai, tačiau ir vėl neapseita be aistrų – vieni puolė neužmirštuole puoštis dar likus gerai savaitei iki minimos datos (tarsi prekybininkai, puošiantys kalėdinės eglutes... rugpjūmėnesi), kiti puolė į atlapus kiekvienam, palaikančiam idėjā testi neužmirštuolės tradiciją. Deja, daug kas nežino, ką reiškia ši neišvaizdi gėlelė simbolikoje, kaip šis simbolis atsirado, kas ir kaip jį naudojo ir naudoja. Štai kokį išsamų paaiškinimą pavyko aptikti socialiniuose tinkluose.

„Pradékime nuo legendos, iš kurios kilo gélės pavadinimas – ta legenda buvo tokia stipri, kad gélės pavadinimą perémé visas pasauly. Neužmirštuolės pavadinimas kilo iš vokiečių kalbos – „Vergissmeinnicht“. Nepaprastai senas vokiškas mitas pasakoja, kad kartą Dievas davė vardus visiems augalams, bet pamiršo mažą gėlytę. Gėlytė émė verkti ir prašyti Dievo: „Neužmiršk manęs, Viešpatie“. Dievas ir tarė: „Kadangi aš tave užmir-

šau, tai tebūnie tokai tavovardas, kad niekada daugiau neužmirščiau“. Šitame paprastame mite matosi visa pirminė neužmirštuolės simbolika: žydra, šviesi, tyra lyg ašara gėlytė, silpna ir bejégė, pasirėmė savo tikėjimu. Ji tikėjo ir gavo vardą, kuris buvo jos vertas – gélė, kuri neužmirštama. Ji nenorėjo būti pamiršta ir jos nepamiršto. Neužmirštuolės neša būtent tokią prasmę – kad ir silpnos, kad ir bejégės, jos gyvena mūsų atmintyje. Jos reiškia būtent tą tyra tikėjimą, kuriuo galima laimeti. Legenda buvo tokia stipri ir įspūdinga, kad permigravo į daugybę kitų šalių ir kalbų. Angliškai ši gélė vadinas „forget-me-not“, ispaniškai – „nameolvides“, latviškai – „neazmirstule“, vengriškai – „nefelejcs“, estiškai – „meelespealill“, itališkai – „nontiscordardimé“, rumuniškai – „nu-mé-uita“, lenkiškai – „niezapominajka“, daniškai – „forglemmigej“, esperantisto kalba – „neforgesumino“. Visomis kalbomis tas pavadinimas reiškia, kad reikia neužmiršti. Tokia ir yra pagrindinė prasmė – neužmiršti, kaip netgi atrodydami bejégai, galime tiketis ir laimeti.

Pats pirmas žinomas kartas, kai neužmirštuolė buvo panaudota kaip atminimo ženklas žuvusiems kovoje – 1916 metais Liverpoolje – tada buvo surengta labdarīga savaitės trukmės akcija (ją pradėjo futbolo rungtynėmis tarp Liverpool ir Everton komandų), skirta paminėti Pirmajam pasaulliame kare 600 žu-

vusių Liverpilio gyventojų atminimui. Neužmirštuolės tada figūra vo ant mėlynų vėliavų, kurios buvo paroduo amos labdarīgais tikslais. Surinktos lėšos skirtos karonaiščiams ir našlėms.

Kiek plačiau, kaip simbolį, skirtą atminti žuvusiems kovoje, 1917 metais naudojo Niufaundlendas. Ma-

žus neužmirštuolių žiedus žmonės tąkamt jau segėsi į drabužius – tam, kad primintų apie aukas Somos mūšyje. Šiek tiek vėliau, sekant Niufaundlendo patirtimi, atsirado benežinomiausias pasaulyje panašus simbolis – raudona aguona, kurią 1921 metais sukūrė britai, norintys priminti vieniem apie Pirmojo pasaulinio karo žuvusiuosius ir nukentėjusius karoveteranus. Daugelis įsivaižduoja, kad neužmirštuolė nusisiūrēta vien nuo britiškų aguonų, tačiau išties, kaip matote, yra atvirkščiai.

Dar vėliau neužmirštuolę atrado Vokietijos masonai – 1926 metais jie neužmirštuolės émė naudoti kaip simbolį, skatinantį labdarą – kad būtų neužmiršti vargšai ir tie, kurie negali pasirūpinti savimi. Kiek vėliau, kai Vokietijoje įsivirtino nacių režimas, gélė neužmirštuolė tapo dar ir simboliu, kuris nacių okupuotoje Euro-

poje leisdavo masonams atpažinti vieniems kitus. Dar vėliau jis tapo ir simboliu, primenančiu nacių aukas.

Arménų genocido šimtmeciui priminti irgi buvo pasirinkta neužmirštuolė – 2015 metais gélė visiems priminėtai pirma kartą, kai žmonijos istorijoje buvo bandoma tikslinai ir siaubingai sunaikinti ištisą taučią. Jaunaturkių patirtį vėliau perémé naciai, analogiskai bandė sunaikinti žydus.

Lietuvoje neužmirštuolė atsirado 2014 – tąsyk daugelis susiorganizavo, spausdinosi, karpesi iš popieriaus gėlytes, segėsi į drabužius, déjos savo „Facebook“ profiliuose, dalinosi. Ženklas labai greitai prigijo – mes visi matome, kas dedasi Ukrainoje ir supratome, kad Rusija vėl tampa grėsme Lietuvai.

Šiemet jau treti metai, kai Sausio 13-ąją prisimename turėdamis simbolį, kuris ir mums, ir kitiems pasako, kad ne šiaip

mylime savo šalį, ne šiaip prisimename. Mes turime ženkla, kuris ir mums, ir kitiems sako: „Neužmiršime, kaip Laisvę apgynė žuvusieji“.

Taigi rašinio autorius gana išsamiai paaiškino simbolio atsiradimo ir prasmės istoriją. Gaila, kad internetu nesinaudoja tiek žmonių, kad neliktų vienos spekuliuoti neužmirštuolės simbolio „sventimumu“. Svarbiausia, kad šalia neužmirštuolės niekas nedraudžia pasipuošti ir Trispalvės juoste – simboliu, pabrėžiančiu mūsų identitetą. Tačiau jeigu kažkam vis dėlto nepatinka, kad pasirinkta neužmirštuolė, o ne, tarkim, Gedimino stulpai ar Jogailaičių kryžius (ar dar koks nors kitas istorinis simbolis), galima savo ruožtu paklausti – kur jūs buvote iki 2014 metų? Pamiršote?

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Nėra čia ko priešui padėti

Kažin, ar šiandien kas prisipažintų, jog nesenaijuokėsi iš Vakarų sankcijų Rusijai – neva tai nepadarys didelės žalos tokiai galingai valstybei. Vieni taip kalbėjo iš naivumo ir nežinojimo (jie net nepagaldojo, kad Rusijos ekonomika savo apimtimi tolygi Italijos), kiti tiesiog dirbo propagandinių Kremliaus darbų. Šiandien matome, kad dar ryta buvo skelbiama, jog euras kainuoja 81 rubli, o vakare jau matome – už eurą rusai moka 84 rublius...

Toks rublio nuvertėjimas Rusijai nežada nieko gero, o dėl visko kalta agresyvi karinė Kremliaus politika, įkurią Vakarai atsakė taikiomis, bet efektyviomis priemonėmis. Tos priemonės, beje, panaudotos toli gražu ne visos. Aišku,

eiliniams rusams teigama, kad dėl visko kalti Vakarai ir JAV, bet ne visi rusai tokie kvaili, kad tuo patikėtų, juolab kad patys mato, kaip krenta pragyvenimo lygis ir nuvertėja pinigai. Atsirado netgi tikrų apsukruolių, visai teisėtai besinaudojančių valdžios demagogija. Štai ką sumanė apsukrūs rusai: jie surado būdą, kaip nemokėti paskolų bankams.

Viskas prasidėjo Jakutijos Niurbinsko rajone: vienu metu keletas žmonių į labai nepatogia padėti įstumė regioninio Federalinio saugumo tarnybos (rus. „FSB“) pareigūnus, kai nusiuntė jiems laiškus su labai teisiškai pagrįstais paaiškinimais, kodėl jie atsisako mokėti paskolų grąžinimo kreditus. Be abe-

jo, tokia žinia žaibiškai pasklidė po internetą.

Laiško turinys maždaug toks: „Aš, toks ir toks, esu paėmęs iš banko paskolą, tačiau tuomet aš nežinojau, nes nebuvau informuotas, jog banko steigėjai – užsienio kompanijos, kurių vadovaujantys biurai yra NATO valstybėse.

Aš neatsisakau grąžinti kreditą, tačiau negaliu, nes toks veiksmas atitiktų Rusijos Federacijos Baudžiamojo Kodekso 275 straipsnį, kuris skelbia, kad finansinės pagalbos teikimas užsienio valstybei, tarptautinei ar užsienio organizacijai arba jų atstovams, kurių veikla yra nukreipta prieš Rusijos Federacijos saugumą, yra musikaltimas.“ Toliau yra pateikta pastaba, kad pagal įstatymą

nusikaltimą padarę asmenys nuo baudžiamosios atsakomybės yra atleidžiami, jeigu apie tai pranešė valdžios organams.

Visas laiškas užima keturis puslapius, kuriuose smulkiai, konkrečiai ir pagrįstai išdėstyti visi minėti motyvai. Dabar vietinė FSB suka galvą, kaip elgtis? Negana to, teko pripažinti, kad laiškas sukurtas teisiškai labai raštingo žmogaus. Žodžiu, tokio turinio laišką išsiuntę pareiškėjai formaliai viškai teisūs.

Kita vertus, tai būtų precedentas, kuris virstų dideliu skandalu. Pagal įstatymus, kontražvalgybininkams atskymą reikia pateikti per 10 dienų. „Jeigu teigsime, kad tinklinės kompanijos (pavyzdžiui, teikiančios apskaitos

paslaugas internetu) yra registruotos kur nors Kipre ar Kaimanų salose, ar dar kur nors – svarbiausia, kad ne Rusijoje – tai tuoju ir už komunalines paslaugas galėsime nemožkuti? Atseit, nėra čia ko priešams padėsti...“ – komentuoja šią naujieną valdžios atstovai. Tačiau Rusijoje dauguma žmonių šią naujieną sutiko palaikiai.

Kai pagalvoji – juokinga situacija, kita vertus, kodėl gi Putinui neužsidirbtai dar kelių procentų populiarumo? Juk ne tiek ir daug trūksta iki 100 – imi ir anuliuoji žmonėms paskolas, atleidi juos nuo kreditų grąžinimo. Tačiau ir iki euro vertės tuož simto rublių gali neužtekti...

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Esame laimingi, būdami šalia

Bronislava Sudniutė-Rakauskienė gimė 1926 metų sausio 9 dieną Utenos apskrities Šarkių kaimo ūkininkų Juozo ir Cicilijos Sudnių šeimoje. Mokėsi Vilniaus gimnazijoje. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, tapo partizanų ryšininkė. 1946 metų vasarą buvo suimta ir tardyta Utenoje. Tuokart buvo paleista, bet pavojujus, kad vėl galis imti, išliko, todėl teko slapstytis įvairiose vietose ir nebegalėjo toliau mokytis.

1948 metais slapsėsi pas mamos seserį Veroniką Kasauskienę Biliakiemyje, Švenčionių apskrityje, ir buvo suimta, eidama iš bažnyčios. Tardyta stribų Saldutiškio, Švenčionių, Vilniaus Lukiskių kalėjimuose ir už akių nuteista 10 metų.

Sausio 13-oji Lietuvos vaikų piešiniuose

Lietuvos nacionalinio muziejaus Naujajame arsenale (Arsenalo g. 1, Vilniuje) atidaryta Laisvės gynėjų dienai atminti skirta vaikų piešinių paroda „Sausio 13-oji Lietuvos vaikų piešiniuose“.

1991-ųjų sausio 13-osios naktį Vilniuje, prie televizijos bokšto, SSRS tankai įvažiavo į beginkelę minią, desantininkai koviniaiškai šaudė į žmones. Kruvinasis sekmadienis pareikalavo 14 aukų, buvo sužeista daugybė žmonių. Tuo pat metu prie Parlamento rūmų budėjusių minia su kiek-viena minute didėjo. Ruošiantis galimam puolimui buvo pradėtos statyti barikados, galėsiančios bent kiek sustabdyti karinį puolimą. Gynybiniai atitvarai buvo statomi iš atsiktinių arti buvusių priemonių: rastų, armatūros tinklų, užtvarams taip pat buvo naujodami automobiliai, kita technika. Išaušus rytui iš įvairių Vilniaus statybviečių buvo vežami betono blokai, ap-

link Parlamento rūmus kasantys apsauginiai grioviai, statomas prieštankinės užtvaras. Kada ir kas pradėjo ant barikadų ir spygliuotos vielos kabinti plakatus, karikatūras ir piešinius – sunku pasakyti. Poetas Juozas Nekrošius viša šį procesą pavadinė dvasinėmis barikadomis.

Savo vietą ant barikadų ir apsauginių tvorų užėmė ir vaikų piešiniai. Piešinius neše patys vaikai, jų tėvai, mokytojai, jie kabėjo ne vieną mėnesį. Dėl atšiaurių žemos sąlygų išliko tik nedidelė vaikų kūrybos dalis.

Po Sausio 13-osios įvykių Lietuvos mokyklose buvo renigiamos Vilties ir tikėjimo pamokėlės, kurių metu mokytojai pasakodavo vaikams apie tai, ką turėjo išgyventi Lietuva, ir atsakydavo į rūpimus klaušimus. Vaikai piešiniuose ir rašiniuose išreiškė savo rūpestį, nerimą, liūdesį, tikėjimą ir vilį, bandė iliustruoti istoriją, atskleisti savo jausmus ir nuomo-

dutiskio folkloriniame an-

samblyje. Yra gavusi daugybę padėkos raštų už dalyvavimą įvairiuose kultūriniuose renginiuose Utenos rajone ir kitose Lietuvos vietose.

2006 metais Bronislava Rakauskienė buvo pagerbtai kaip pasipriešinimo okupantams judėjimo dalyvė ir tautos kultūrinė tradicijų puoselėtoja. Ji dalyvavo susitikime su Anglijos karaliene Elžbietą II Vilniaus rotušėje. Bendros nuotraukos buvo publikuotos Lietuvos spaudoje.

Garbingo 90 metų jubiliejaus proga sveikiname mielą Bronytę Rakauskienę. Linkime geros sveikatos ir ilgų gyvenimo metų. Esame be galio laimingi, žinodami, kad Jūsų namuose visuomet esame laukiami.

Dukterys, žentai, šeši vaikaičiai, giminės ir Lietuvos moterų lyga

Sveikiname

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga likimo broli **Jonas JŪRAS** nuoširdžiai sveikina ir su meile linki:

*Viešpaties palaima tegu apgaubia Tave,
ir tegul globoja žemės kelyje.
Tavo gražūs metai dar ilgai tegu žydės,
ir sėkmė visur lydės.*

**Rožė, Stasė, Birutė, Aldona,
LPKTS Kaišiadorių filialas**

Jubiliejaus proga sveikiname buvusią tremtinę, istorikę, germanistę, vertėją, publicistę, „Tremtinio“ talkininkę **Ireną TUMAVIČIŪTE**. Linkime sveikatos, kūrybinės sėkmės, prasmingų darbų.

„Tremtinio“ redakcija

Padėka

Dėkojame marijampoliečiui mokytojui Jeronimui Šalčiūnui, 2016 metams 12 asmenų užprenumeravusiam „Tremtinį“. Ačiū už mūsų laikraščio sklidą.

„Tremtinio“ redaktorė **Jolita Navickienė**

Ką mes Europai papasakojome apie save?

(atkelta iš 2 psl.)

Nėra tinkamo komunistinio režimo įvertinimo, politiškai tai itin sunkus žingsnis. Rugpjūčio 23-ioji Europos Sąjungoje minima kaip nacistinio ir komunistinio režimų aukų pagerbimo diena, skirtas kiek didesnis finansavimas iš ES programų istorinės atminties iniciatyvoms. Atrodo, tiek nedaug, tačiau tam reikėjo daug nelengvo darbo. Bet jei turėtume kryptingą istorinės atminties politiką, jei paruoštume namų darbus, tikiu, rezultatai būtų didesni.

Galiausiai tikiuosi, kad kai sugebėsime tinkamai pasipa-

koti, atsiras daugiau žmonių, kurie nebegalvos, kad SSRS buvo tiesiog „kitokia“ valstybė, gal jiems nebebus taip smagu mosuoti demonstracijose it kokiu svajonės simboliu kūju su pjautuvu, gal jie pasakys „nežinojau, o dabar žinau“. Ir kad bus galima išgirsti daugiau tokų istorijų, kaip kad iš jau nuolių lūpų išgirsta prieškelias savaiteis Dzūkijoje, prie bunkeonio: „Mes pažiūrėjome filmą „Trispalvis“, palietė širdį ir pradėjome dar daugiau domėtis Laisvės kovomis“.

Radvilė MORKŪNAITĖ-MIKULĘNIENĖ,
TS PKTF tarybos pirmininkė

Sunki, bet herojiška jaunystė

Marijonos Levutės JUKNELYTĖS-BUTKIENĖS atsiminimai

Tęsinys.
Pradžia Nr. 1 (1167)

Tremtis

Tą pavasarį man suėjo 17 metų. Susiradau Telšių ligonių laboratorijoje sanitariės darbą ir mokyklos nebelankiau. Rečiau susitikdavau ir su drauge Prima, atitrūkau nuo mokyklos draugų. Keletą mėnesių buvo ramu. Vis dėlto savo sumanymo mudvi neatsiskėme ir ruošėme medžiagą piram nelegaliam mūsų laikraštukui. Aš parašiau porą eilėraščių antistaliniska tema, o Prima rašė vedamajį straipsnį, kuriame kvietė kovoti prie bolševikų režimą. Taip išaušo mano 18-asį gegužis. Nežinojau tada, kad jis nusineš ne tik vaikystę, bet ir šviesiausias jaučiavimas svajas.

Paskutinė mano jaunystės vasara éjo į pabaigą. Vieną lietingą rugpjūčio pavakarę pasirodė Dobilas.

– Šiąnakt vyks žmonių trémimas, – pranešé išsigandęs.

Teta susiémé už galvos.

– Jézus Marija, reikia bégerti! – pasiskusiai visada tylų, ramų savo vyrą išréké: – Ko stovi, žioply! Dék īmaisā, kasbrangiausia, pinigų neužmiršk! Tu pasiliksi namų saugoti, kad kas ko nepavogtu, – atsisuko į mane. – Tavęs neveš, juk dabar ubagų valdžia, tik bagotiemis neduoda gyventi. Mus galéjo kas nors iškustyti, juk tokiu, kurie mums pavydi, yra daug.

Teta drebančiomis rankomis grūdo į lagaminą geresnius drabužius, kraustė viską iš spinotos irvél klio atgal. Sutemus abu mano globėjai dingo. Už langų girdėjos užimas – mašinos judėjo geležinkelio stoties link. Teitos namas stovėjo gatvėje, vėdancioje iš miesto į geležinkelio stotį. „Veža!“ Su siaubu žiūrėjome į klaikią tamsą, ryjančią mantos ir žmonių prikrautus vežimus bei sunkvežimių. Kambarje pasidarė nejauku. Mes išėjome į lauką ir sustojome.

Vilnius Justinas Lingys sukūrė valandos trukmés dokumentinį filmą „Žibutė – Rozalija Preibytė“. Tai skaudus ir teisingas pasakojimas apie partizanę poetę Rozaliją Preibytę-Žibutę.

Rozalija Preibytė gimė 1930 metais Žeimių kaime, Kretingos apskrityje. Mokėsi Tuzų pradinėje mokykloje, Salantų gimnazijoje, Vilniaus Dailininkų jaunimo gimnazijoje. 1948 metais suimta, iki 1955 metų kalėjo Komijos lajeriuose. Intoje tiesė kelius,

me prie vartelių. Pro šalį be paliavos važiavo sunkvežimiui su žmonėmis. Jie sėdėjo ant maišų su maistu ir drabužiais, vaikai buvo apmuturiuoti didelėmis skaromis. Tamsoje žmonių veidu nesimatė, tik netilo moterų ir vaikų verksmas, kurio nepajégė užgožti variklių gausmas. Netoliiese kaukė šuo, driokstelėjo šūvis – matyt, kažkas norėjo pabėgti. Pastebėjė mus, žmonės nuo mašinų mojavo rankomis ir atsisveikindami šaukė:

– Neužmirškite mūsų! Sudie, Tėvyne Lietuva!

Stribai, saugojė žmones, šautuvų buožėmis tildė išsišokelius. Mudu tylėjome. Ašaros smaugė gerklę. Dobilas nuteptė mane nuo vartelių, apsiautė savo lietpalčiu ir pasodino gonkelėse ant suolo. Slinko valandos. Vežė visą naktį ir tik paryčiais praretėjo mašinų vilkstinė, pritilo verksmai ir aimanos. Sužvarbė nuo ryto drėgmės ir nemigos išlinkome į kambarį. Aušo drumzlinas, apniukės rytas, kai pavargusi ir išsigandusi teta pravėrė duris.

– Ar niekas nebuvo? – paklausė.

– Niekas.

Ši kartą teta nepuolė bartis, kad visą naktį praleidau su Dobiliu. Pasisukinėjusi po kambarį ir apžiūrėjusi, ar viskas savo vietose, tyliai kreipėsi į mudu:

– Nueikite per pievas prie geležinkelio pažiūrėti, gal ką iš pažystamų veža.

Mudu išėjome į pievas mano daug kartų numintu takeliu. Nesimatė besiganančių gyvulių, visur buvo tylu ir tuščia.

– Leva, – netikėtai nutraukė tylą Dobilas, – ar tu prisiemeni, ko tada kambarėlyje tavęs prašiau? Ar supratai, į kokį pragarą kiši galvą?

– Argi galima stoveti ir tylieti, kai dedasi tokie dalykai? Aš negaliu.

– Išidémek! Toli nuo žmonių, negyvenamoje saloje ar net ant ledo lyties, išbadėjės ir sušaless, bet su tavimi aš būciau

laimingas. Kur tu bebūtum, į kokią pasaulio kraštą tave nublokštū likimas – aš tavęs niekada nepamiršiu. – Jis priglaukdė mane prie savęs ir švelniai pabučiavo lyg sutvirtindamas man duotą pažadą.

Toliau éjome tylėdami, kol atsidūrēme netoli geležinkelio. Antatsarginių bégų stovėjo prekiniai vagonai virtinė su užkaltais langais, prikimšti žmonių ir mančios. Tie, kurie neturėjo vietos atsistoti, tūnojo sulipę ant ryšuliu. Pro siaurą vagono durų angą stribai grūdo paskutinius atvežtus žmones tiesiog vienus ant kitų. Netoliiese būriavosi subėgė miesto gyventojai. Prie jų priéjome ir mudu. Sargybiniai raudonais raiščiais ant rankovių ir penkiakampėmis kepurėse keikėsi ir varė mus toliau, grasdami šautuvų buožėmis. Verksmas, aimanas ir vaikų klyksmas maišėsi su stribų rėkavimu ir garvežių švilkimu. Verkė tremiamieji, verkė ir pasilikantieji. Kur, į kokią Sibiro gilumą, o gal į miršt keliavo šie žmonės?

Vokiečiai vadavo nuo sovietų, sovietai vadavo nuovokiečių nacizmo, o dabar vaduoja lietuvius nuo Lietuvos, nuogimtuji namų ir artimujų. Kur ne kur matėsi uniformuoti sovietų kareiviai, bet prie vagonų „darė tvarką“ stribai – lietuviai, išmokę rusiškai keiktis, matavosi „importuota kultūra“ po kiekvieno žodžio. Žmonės į vagonus norėjo perduoti saviesiems maisto ar šiltisenių drabužių, bet sargybinių širdys, matyt, buvo išgavę imunitetą gailestingumui. Tremiamieji buvo daugiausia pagyvenę žmonės, senukai ir vaikai, tik retkarčiais šmēsteldavo užverkti merginų veidai. Jaunu vyrų nesimata. Pagaliau vagonai buvo prikimšti ir sargybiniai pradėjo uždarinėti duris. Staiga išvienovagone pasigirdo ašaromis springstančios moters balsas:

– Rutkien, bék šen! Paimk vaiką!

Visi sužiurome į tą pusę. Vieno vagono tarpduryje sto-

vėjo moteris geltonais išdraikytais plaukais. Paklaikusu veidu ji tiesė į mus rankas, kuriose klykė kūdikis. Dar keturi, ne didesni kaip dešimties, laikėsi iškabinę motinos ir verkė. Iš mūsų būrio atsiskyrė nedidukė žilstelėjusi moteris ir prasmukusi pro stribus pribėgo prie vagono. Motina prispaudė verkiantį ryšulėlį prie krūtinės ir drebančiomis rankomis ištisė pribėgusiai moteriai.

– Dievas tau užmokės, kaimyne... Jis silpnas toks, neištvares kelionės...

Broniukas vardu, pakrikštystas... – springdamas ašaromis spėjo pasakyti motina ir susmuko ant ryšuliu.

Prišokę stribai užstūmė vagono duris, kelias šautuvu buožės smūgiais ir keiksmais palydėjo sprunkančią moteriškę su kūdikiu, kol pagaliau ši dingo minioje. Sargybiniai sulipo į paskutinį vagoną, ir garvežys, šaižiai sušviltęs, pajudino ešeloną. Verkė visi – ir moterys, ir vyrai. Netikėtai iš vieno vagono pasigirdo stipriu baritonu giedama giesmę:

„Marija, Marija... palengvink vergiją... išgelbék nuo priešo baisaus!..“ Giedojo visuose vagonuose ir garvežio švilkimas nepajégė užgožti giesmés, sklindančios iš tūkstančių krūtinėjų. Ešelonas stabtelėjo. Stribai ir sargybiniai lakstė nuo vieno vagono prie kito, šautuvu buožėmis daužydami duris, baisiai keikdamiesi ir grasdami, tačiau giesmė netilo, o dar stiprėjo, veržesi platyn.

Negaledami žmonių nutildyti, sargybiniai pradėjo šaudyti į viršų. Užbaigus „Marija, Marija“, pasigirdo „Tautiška giesmė“. Vėl sugaudė visuose vagonuose gerai žinoma melodija. Tada prie garvežio pribėgo, matyt, vyriausiasis, skubiai davė nurodymus, ir ešelonas vėl pajudėjo.

Namo grįžome tylėdami. Šis rytas priminė išykius, patirtus prieš septynerius metus. Tada buvo nacių okupacijos laikas. Gatve pro mažąją baž-

nytėlę Rainių kaimo link žingsniaivo žmonių kolona. Vyrai ir moterys, seneliai ir vaikai, vos vilkdamis kojas iš alkio, buvo varomi sušaudyti. Miestiečių minia užjausdama lydėjo pasmerktuosius. Moterys verkė. Mudvi su teta irgi éjome palydėti žydų. Teta grūdosi per žmones arčiau sargybinių, aš – mergiukštė – laikiausi iškibusi jos rankos. Pastebėjusi mus, viena žydė, laikydama rankose pusantrų metų berniuką, verkdama maldavo:

– Ponia, pasigailėk vaiko! Imk pinigus, imk auksą, tik pamimk vaiką! – tiesė ji į tetą žvagnetą ryšulėlį. Gražus, garbanotas berniukas žvelgė į mus didelėmis juodomis akimis.

– Imk, teta, imk, – tampa tetos ranką.

Teta lyg užkeréta negalėjo atitraukiti akių nuo siūlomo kapšelio. Kol ji svarstė, ar apsimoka rizikuoti ir kiek ten galėtų būti aukso, sargybinis šautuvu buožė nustūmė mus šalin, ir berniukas su motina dingo iš akių...

Gyvenimas judėjo pirmyn, kol vieną dieną į savo kabinetą mane pasikvietė ligonių laboratorijos viršininkas ir pasakė, kad siunčia į Klaipédą. Nesupratau, kokiu reikalui, bet jis nieko ir neaiškino, tik patarė pasiimti šiek tiek maisto ir drabužių.

Traukinys į Klaipédą išvažiuodavo šeštą ryto, tad turėjau laisvą pusdienį ir naktį. Nežinojau tada, kad tai paskutinė mano naktis laisvėje, bet širdis jautė, kad išvažiuoju ilgam. Sudėjau viską kelionei ir patraukiau į pievas. Vaikščiojau savo vaikystės takeliais, mintyse déliodama prisiminimus. Atsisveikinu su sena obelimi, šuliniu, pievomis, o su žmonėmis – ne. Kai grįžau namo, visi jau miegojo. Nerimas netilpo širdyje – taip norėjosi su kuo nors pasikalbėti...

(Bus daugiau)
Spaudai paruošė
Stanislovas
ABROMAVIČIUS

Dokumentinis filmas apie partizanę Žibutę

krovė rastus iš vagonų, kasė kanalą. Lemju lageryje dirbo miško kirtimo darbus. Į Lietuvą sugrįžo 1958 metais, apsigyveno Plungėje. 1966 metais baigė Kauno maisto pramonės technikumą ir 10 metų dirbo Plungės duonos kombinate: iš pradžių valytoja, vėliau – gamybos darbininke, brigadininkė, gamybos vedėja. Galiausiai 10 metų dirbo ekonomiste.

Dokumentiniame filme Rozalijos eilėraščių fragmentais ir prisiminimais nukeliaujame į sudėtingą Lietuvos isto-

rijos laikotarpį, kai jaunas žmogus, ieškodamas savo kelio, turėjo iš naujo apmąstyti tėvų ir mokyklos iškiepytas vertybes, giminė krašto tradicijas. Filme prisimenama Rozalijos ir jos vyro Algimanto Valiūno meilės istorija.

Su Algimantu Valiūnu Rozalija susipažino kalėdama Vilniaus KGB kalėjimo rūsiuose – pasinaudodama Moržės abécèle. Pirmą kartą jų išvydo lageryje Intoje. Sibiro tremtyje jie sukurė šeimą, sulaukė sūnaus Algio. Grįžus į Lietuvą, gimė duktė Jūratė.

Rozalija Preibytė-Valiūnienė paskelbė eilėraščių Intos rankraštinėse antologijoje „Benamai“ (1955) ir „Saulėtekio link“ (1956), Lietuvos periodinėje spaudoje, antologijoje „Tremtinio Lietuva“ (1990). Išleido kelis tradicinės formos, nostalgiskus eilėraščių rinkinius, kuriuose prisimenamos partizanų kovos, taip pat atsiminimų knygą „Ir aš ten buvau“ (1992). Ji ir knygos „Kazimieras Olšauskas. Profesorius, kunigas, Sibiro

kankinys“ (1997) bendraauto. 1998 metais Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos nutarimu jai pripažintas Laisvės kovų dalyvės statusas.

Ištraukos iš Rozalijos Preibytės-Žibutės (Valiūnienės) prisiminimų ir kūrybos

„Buvo tykus 1946 metų geugės vakaras. Partizanų būrys, apie 15 ar daugiau vyrų, traukiaše Šatikių miško eglynėlio link. (keliamai į 6 psl.)

Būkite tvirti iki galio

Tai paskutiniai, bendražygius padrąsinantys Kazimiero Jankausko žodžiai, išrečti į aliuminį dubenėlį Tiumenės kalėjimo mirtininkų kameroje.

Šiuos prisiminimus skiriu garbingos atminties bendražygiam Kazimierui Jankauskui ir Antanui Kybartui, Vakarų Sibiro karinio tribunolo sprendimu sušaudytiems 1952 metų vasario 26 dieną už patriotinio judėjimo organizavimą tarp Sibiro tremtinių (Rusijos Federacijos prokuratūros reabilituoti 1992 metais).

1940 metų birželio 15 dieną Sovietų sąjungos divizijos peržengė mūšavalstybės sieną ir okupavo Lietuvą. Netrukus A. Sniečkus, J. Paleckis, M. Gedvilas ir kiti Lietuvos valstybingumo duobkašiai pagal okupanto politinį scenarijų iš Maskvos parvezė Stalino „saulę“. Nuo tada prasidėjo tautos tragedija. Masiškai suimti saugumo departamento darbuotojai, ministrai, teisininkai, žemiausio lygio valdininkai ir tarnautojai.

1941 metų birželio 14-oji tapo pasaulyje analogo neturinčia skausmo ir nevilties diena. Per vieną parą į spygliuota viela apraizgytus gyvulinius vagonus sugrūsta kelios dešimtys tūkstančių mokytojų, įvairių kitų profesijų intelligentų, tarnautojų ir ūkininkų su šeimomis. Lietuvių tauta atsidūrė ant prarajos krašto. Po savaitės prasidėjęs nacių ir sovietų karas trumpam sulaikė įsisiautėjusių bolševikų naikinimo mašiną.

Lietuvos piliečių genocidą tėsė rudieji „išvaduotojai“ – rikiavo nepaklusniųjų lietuvių, žydų, čigonų kolonas ir varė į duju kameras bei mirties konklagerius.

1944 metais sugrįžę raudonieji dar sparčiau vykdė prieš trejus metus pradėtą tautos naikinimą. Ištisą dešimtmętį iš Lietuvos į Sibirą riedėjo ešelonai, prikimšti nekaltų įvairaus amžiaus žmonių. Perpildytuose kalėjimuose duso tautos žiedas – jaunimas. Miestelių rūsiai ir bulviadubės tapo tardymo izoliatoriais. Gyva „žalia va“ perpildyti „sandėliai“ vertė intensyviai veikti „perdirbimo“ fabrikus. Geležinio feliko „riteriai“ raslanai, dušanskiai, martovičiai darbavosi išsijuosę. Šlapiai nuo prakaito ir svetimo krauso. Panaudodami kaulų laužymo, pirštų tarp durų traškymo, nagų lupinėjimo bei padū svilinimo priemones, plušėjo be poilsio dienų. Karo tribunolas nekaltus statė prie sienų sušaudyti. Pagal šabloną žmones siuntė 25 metams į „perauklėjimo“ darbo stovyklas. Teismai nespėjo vykdyti plano, todėl sugalvotos „trojkos“ – KGB darbuotojų trijulė, né nemačiusi aukų, tvirtino „liaudies prieš“ sąrašus, dešimtimis metų siuntė į bolševikinius konklagerius. Už akių nuteistajam pakišdavo pasirašyti nuosprendį. Dauguma nepasirašė, bet nuosprendis buvo galutinis ir neapskundžiamas. Sibiro, Kazachstano, Vorkutos, Magadano, Norilsko ir kituose lageriuose kalinių tūkstančių tūkstančiai. Sovietų šalyje visuomet trūko duonos ir pastogės, tačiau užteko spygliuotos vielos, konklagerių ir sužvėréjusių budelių.

Praėjus dešimčiai metų čekistų ordos palaužė ginkluotą Lietuvos partizanų pasipriešinimą. Išretėjo kaimų sodybos,

vienus išvežė į Sibirą, kitus subruko į kolchozines gyvenvietes. Tačiau pasyvus tautos pasipriešinimas vyko per visą 50 metų okupaciją. Vėliau sumžėjo suėmimų, pasikeitė tardymų braižas, tačiau čekistai atrasdavo naujų naikinimo prieponių, viena iš tokų – priversinės psichinės ligoninės.

1947 metų pabaigoje staliniškės represijos palietė ir mūsų šeimą, kurios nebedaug kas buvo likę. Vyriausias brolis Juozas, priklausęs Šaulių sąjungai, nacių okupacijos metais dirbo kooperatyvo pardavėju. Sugrįžus sovietams, keletą kartų buvo suimtas ir žiauriai kankintas. Paskutinį kartą paleistas pasakė: „Išeinu į mišką, gyvas okupantui niekada nepasiduosiu“. Istojo į ką tik besikuriantį Jono Jakubavičiaus-Rugio partizanų būrių. Antras brolis, Leonas, ne kartą tardomas ir kankinamas, ištvertė iki tol, kol manė su tévais išvežė į Sibirą. Kur jam dėtis? Ir jis išėjo į Rugio būrių. Abu žuvo 1949 metų pradžioje, nesulaukę trokštamos laisvės. Trečias brolis, Petras, persirges meningitu ir netekęs klaušos, mokėsi Kauno kurčnebylių mokykloje ir geru žmonių dėka išvengė tremties. Trys seserys, seniai ištekėjusios, gyveno su savo šeimomis.

Trėmimo akcijos vykdavo vidurnakčiais dalyvaujant vietiniams partiniams aktyvui ir stribams, kurie stengėsi išteikti okupantui ir buvo itin žiaurūs. Išvežtuojant sodybose jie riedamiesi dalijosi sunkiai užgyventą žmonių turtą, plėšikavo ir žudė nekaltus žmones.

1947 metų gruodžio 19 die-

ną Varėnos geležinkelio stotyje 56 apšarmojusiuose gyvuliniuose vagonuose čekistai su talpino kelis šimtus šeimų iš Alytaus, Lazdijų ir Varėnos rajonų. Vagoną apsildė vienintelė geležinė krosnelė, vadina ma „buržuika“, kuriai visuomet trūko akmens anglies. Tąsyk kaip tyčia mūsų vagone krosnelė buvo įkaitinta į raudonumo. Aplinkui spietėsi sušalę vaikai, šildė sugrubusias rankeles. Prie staigū vagono trūkčiojimų pripratome, tačiau išvyko baisi nelaimė: stagių ešelonu stabdymas vaikus išbloškė iš pusiausvyros ir jie delniukais atsirėmė į karštą krosnelę. Šiurpus, širdžveriantis klyksmas nuaidėjo apšarmojusiam vagone, pasklidio aitrus degančios odos kvapas, kurio nejautė budeliai, pasirašė lėtos mirties sprendimus.

Po mėnesio kelionės leisgyvių Sibiro „užkariautojų“ dešantą lydėjė enkavedistai išlapiino Vakarų Sibiro Tiumenės srities, plotu didesnės už Prancūziją, pelkėtoje taigoje. Kiek anksčiau čia buvo atvežti tau tiečiai iš Marijampolės, Šakių ir Vilkaviškio rajonų. Nuo geležinkelio buvo apie 250 kilometrų, vežė atvirais sunkvežimiais į Baikalovo rajoną, Bačelino miško pramonės įmones. Mane su tévais, iš Varėnos valsčiaus Pakaršio kaimo Zlotų šeimą apgyvendino pas kolchozniką nedidelėje apgriuvusioje lūšnoje. Vėliau paaiškėjo, kad vietiniai gyventojai tremtinių labai bijojo. Mūsų vengė dar ir dėl to, kad Zlotų šeimojė buvo keturi suaugę sūnūs. Jauniausiam, kaip ir man, buvo septyniolika metų. Netru-

kus čekistų paskalos apie mūsų tariamas nedorybes iširpo kaip pavasarį sniegas, nes su vietiniais gyventojais mus siejo bendras rūpestis – badas. Tik „draugai“ viršininkai, apvaginėdami savo darbo liaudi, juo labiau beteisius tremtinius, vartesi tartum inkstai taukuose. Mus stebino šeimininkai, pas kuriuos gyvenome. Gegužės pabaigoje, atsilus dirvai, jie įėjo į laukus pasikasti kolchozo bulvių. Rudenį už vieną kišenėje paslėptą bulvytę grėsė tremtų metų kalėjimas. Šeimininkė, išvirusi sušalusias bulves, dvi kianti jovalą nupildavo, o nusėdusiu krakmolu maitindavo vinenturtį trejų metukų sūnų Aleksandrą, vadinančią Šura. Iki šiol negaliu pamiršti Šuros juodų kaip anglukai akių, nes jose nebuvo matyti šiltų vaikiško naivumo žiburėlių. Nerūpestingumą, švelnų žvilgsnį užgožė bado šmékla ir neviltis. Būdamastrejų metukų Šura dar nevaikščiojo. Kai mano motina iš ruginių miltų išvirdavo putros, jis atsiardavo ant vienos šlaunytės, iš rankų neišleisdamas medinio dubenėlio ir šaukšto. Berniukas neverkė, nemaldavo ir nereikalavo, tik gailiomis akimis ieškojo mano motinos žvilgsnio, norėjo būti pastebėtas.

Po mėnesio, mano motinos pamaitintas, jis pradėjo vaikščioti. Kai 1989 metais nuvažiavau iš ten parsivežti tévo palaiķuk, Aleksandro motina ašarodama dėkojo: „Jeigu ne tavo mama, Šura nebūtų išgyvenęs“. Ir dar gyresi, kad jis tapo žymiu, turtingu žmogumi – Tumenėje dirba taksistu.

(bus daugiau)

Vytautas KAZIULIONIS

Dokumentinis filmas apie partizanę Žibutę

*glūdumojo nakties,
Ilgesys, matyt, tau ranką
ties ir ties...*

Dienos slinko labai lėtai. Visoms reikėjo kažkaip prasakdirinti košmarišką kasdienybę. Iš laisvėje rašytų eilėraščių atmintyje buvo tik trupiniai. Rašiau mintimis ir užsirašiau į atmintį. Tuos posmus atmintinai išmoko beveik visa kamera. Pritaikėme melodiją ir pašnibždomis dai nuodavome...

*Vakaruose saulė leisis
kruvina,*

*Prie kiemelio vartų
mama vis viena.*

*Vėjas ūš per naktį
šakose obels,*

*Bet langan dukrelė
jau nepasibels...*

Justinas Lingys debiutavo 1992 metais vaidybiniu filmu „Laikas nenusakomai brangus“, 2003 metais Lietuvos ra-

dijo ir televizijos skelbtos konkursų pagrindinio prizolaureatas už dokumentinį video-filmą „Mediniai Lietuvos dvarai“. Už filmus „Dr. Jonas Basanavičius“ ir „Dr. Jonas Šliūpas“ kartu su kolege scenari-

Buvusi partizanė Rozalija Preibytė-Žibutė (Viliūnienė), 2015 metai

Vanago šeimos likimą, „Ledo vaikuose“ – Laptevų jūros pakrančių kankinių istorijos.

Justinas Lingys sakė, kad savo naujają filmą nori parodyti LPKTS bendruomenei, žada atvykti su juo į Kauną. Tad iki susitikimų!

Stanislovas ABROMAVIČIUS

2016 m. sausio 15 d.

Sausio 13-oji Lietuvos vaikų piešiniuose

(atkelta iš 4 psl.)

Vertinti vaikų piešinius yra labai sudėtinga, o vertinti būtent šiuos darbelius – beveik neįmanoma.

Kiekvienas iš jų yra nuoširdus ir jautrus, nors ir ne-

didelis indėlis į kovą už Lietuvos Laisvę.

Lietuvos nacionalinio muziejaus rinkiniuose dabar saugoma arti 6000 vaikų piešinių iš 1991 metais vykusių edukacinių užsiėmimų ir

konkursų. Dalis piešinių išlikę nuo Lietuvos parlamento barikadų.

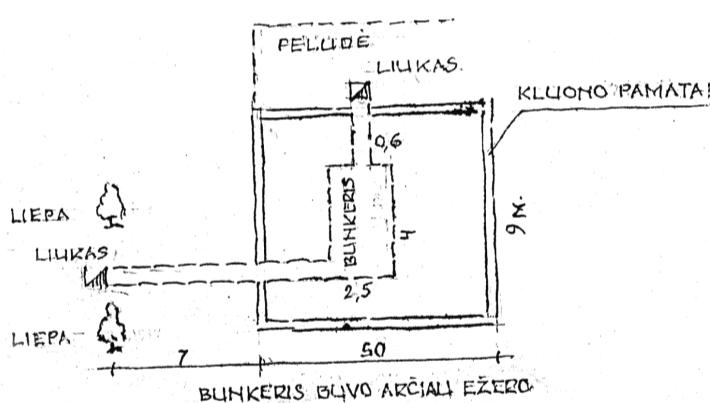
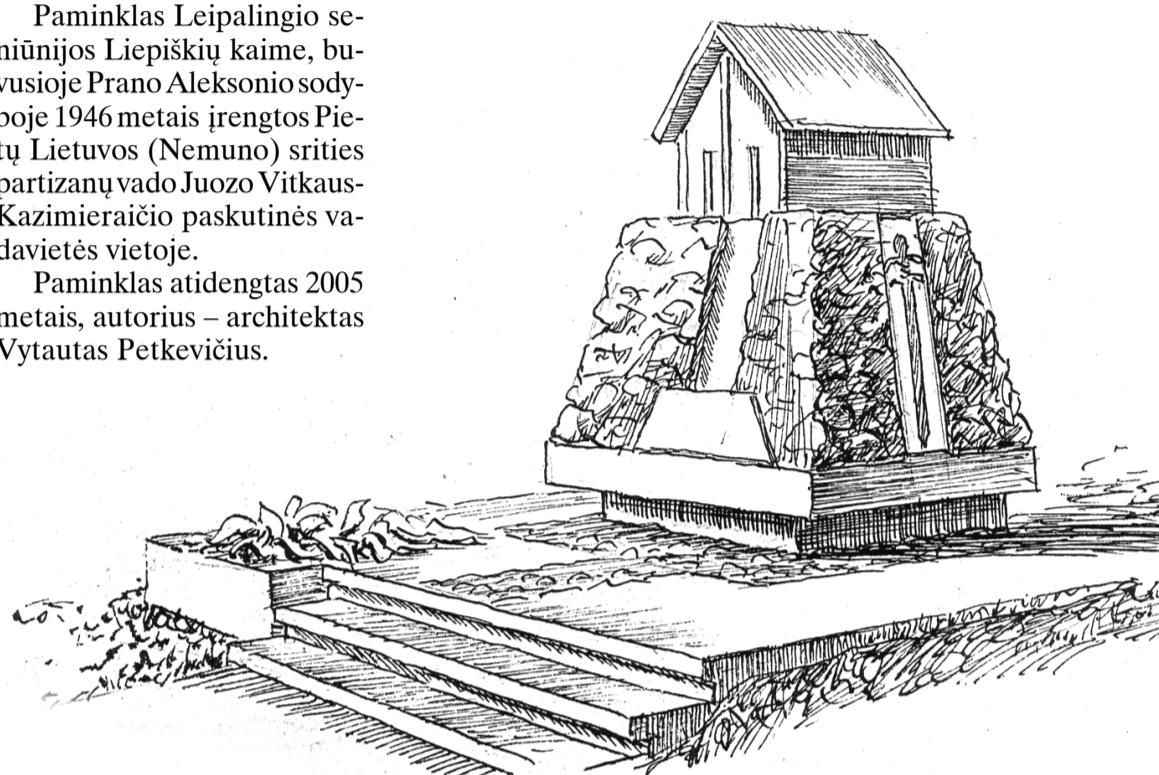
Paroda veiks iki kovo 13 dienos.

Lietuvos nacionalinio muziejaus informacija

Paminklai Jono Lukšės piešiniuose

Paminklas Leipalingio seiniūnijos Liepiškių kaime, buvusioje Prano Aleksonio sodyboje 1946 metais įrengtos Pietų Lietuvos (Nemuno) srities partizanų vado Juozo Vitkaus-Kazimieraičio paskutinės vadavietės vietoje.

Paminklas atidengtas 2005 metais, autorius – architektas Vytautas Petkevičius.

Užsiprenumeruokite

„Tremtinij“

Prenumerata priimama bet kuriamo „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina: 1 mėn. – 2,40, 3 mėn. – 7,19, 6 mėn. – 14,40, 12 mėn. – 28,79 Eur.

Nelikite be savo laikraščio!

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė

Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Eduardas Vytautas Skritulskas
1932–2015

Gimė Kaune, baigė Alytaus gimnaziją. 1950 m. įstojo į Leningrado medicinos institutą. Buvo vienas iš lietuviškos studentų saviveiklos organizatoriu, tačiau jau po dvejų metų areštuotas ir nuteistas 25 m. kalėti. 1957 m. grįžo į Lietuvą. Baigė medicinos mokslus, 1966 m., kaip psichiatras neurologas, pradėjo dirbt Palangos miesto ligoninėje. Buvo aktyvus visuomeniniame gyvenime – subūrė vyrų chorą, paskelbė nemažai publicinių straipsnių.

Palaidotas Palangos kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiamame artimuosius.

LPKTS Palangos filialas

Jadvyga Valainytė-Sketerskiene
1922–2015

Gimė Zarasų r. Imbrado valsč. Žagorių k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. tėvai su trimis vaikais buvo ištremti į Irkutsko sr. Nukutsko r. Salotų kaimą. Ten dirbo jvairius darbus. Sutiko likimo draugą Viktorą Sketerską ir sukūrė šeimą. Tremtyje gimė sūnus Jonas. Grįžusi iš tremties į Zarasų r. Rutuliškių k., dirbo kolūkyje lauko darbininke. Vėliau persikelė gyventi į Rokiškį.

Palaidota Rokiškio Kalneliškio kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiamame sūnų, jo šeimą, giminės ir artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Vladas Sunklodas
1941–2015

Gimė Rokiškio aps. Jūžintų valsč. Čiulylių k. 1948 m. su tėvais ištremtas į Krasnojarsko sr. Jeniseisko r. 1957 m. buvo reabilituotas, grįžo į Rokiškio r. Jūžintų miestelį. Baigės vidurinę mokyklą, dirbo valyruotoju.

Nuoširdžiai užjaučiamame artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Romualda Gedvilienė
1928–2015

Gimė Marijampolėje geležinkelio tarnautojo šeimoje. Dėl tévo tarnybos teko dažnai keisti gyvenamają vietą – Kybartuose, Kaišiadoryse, Jonavoje, Kaune. Mokėsi mokykloje prie Pažaislio vienuolyno. 1941 m. seima ištremta į Altajaus kraštą, iš ten – prie Laptevų jūros, į Bykov Myso ir Tit Arų gyvenvietes. Būdama paauglė kartu su bendramžiais mokėsi ir dirbo jurtų statybose bei žvejyboje. Sunkiai susirgus tévui, seima 1947 m. buvo išleista gyventi į Jakutską. Ten mirė tévas. Likusi su motina ir dvimi mažamečiais broliais, Romualda mokėsi ir dirbo kranininko statybos treste „Jakutstroj“, kartu mokėsi buhalterijos vakarinėje mokykloje. Vėliau dirbo „Jakutstroj“ buhalterijoje. 1954 m. su tremtiniu Kęstučiu Gedvila sukūrė šeimą. 1957 m. grįžo į Lietuvą. Per didelius vargus atgavo téviškę Kaune, Petrasiūnuose. Dirbo Petrašiūnų Energetikos statybos kolonoje vyr. buhaltere.

Palaidota Kauno Petrašiūnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiamame brolius Algirdą, Aloyzą ir artimuosius.

Lapteviečiai

Skelbimas

Vasario 6 d. (šeštadienį) 14 val. Vilniaus įgulos karininkų ramovėje įvyks LPKTS Vilniaus filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas.

Knygų tremties ir rezistencijos tematika galite įsigyti LPKTS knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaune) bei internetu www.lpkts.lt.

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 1790 egz.

Kaina
0,60 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R É M I M O
F O N D A S

Naujos knygos

Vainikas eksposicijai

Praėjusiais metais Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejus išleido knygą „Žmonių likimai okupacijų metais.“ Ji skirta šio muziejaus lankytojams ir ne tik jiems. Tai prisiminimai, kuriuos knygos sudarytojai atrinko iš muziejaus archyve sukauptu buvusių politinių kalinių ir tremtinių autentiškų prisiminimų, parengė juos spaudai ir pateikė du variantus – lietuvių ir rusų kalbomis. Knygos sudarytojas – šio muziejaus vadovas Gintautas Kazlauskas, tekstus į rusų kalbą išvertė Tamara Kazlauskienė. Tai atlikta atsižvelgiant į muziejaus lankytojų interesus, nes muziejuje aplanko nemažai svečių iš Baltarusijos, Rusijos, Ukrainos, Kaliningrado ir kitų kraštų. Vien eksponuojamos fotonuotraukos tiek nepasakys, kiek žmonių prisiminimai, jų pasakotos istorijos.

Muziejuaplankiusių žmonių Svečių knygoje palikti įrašai – svarbus paliudijimas apie jo reikšmę mūsų dienomis. Šeima iš Sankt Peterburgo paliko įrašą: „Bendrais bruožais mes apie tai žinojome, tačiau daugybė to laikotarpio nuotraukų tiesiog sukrečia. Linkime, kad muziejus vystytusi ir būtų lankomas jaunimo. 2013.07.14.“ Lankytajai iš Maskvos parašė: „Teškite savo kilnų reikalą. Palikuonys turi žinoti savo istoriją. 2013.08.11.“ Lankytajo iš Ka-

liningrado mintys: „Tokie muziejai, kaip jūsų, labai reikalingi žmonėms. Linkime, kad jūsų darbai tėstus. 2014.10.22.“

Knygoje pateikti Dzūkijos krašto represuotų žmonių prisiminimai nuo šiol pasklisi po Lietuvą, nes knygą gali paškaityti kiekvienas, besidomintis mūsų krašto istorija, tačiau į muziejų nuvykti ne kiekvienam pasitaiko proga.

Apie buvusio tremtinio Jono Koklevičiaus susigrūmimą Sibiro miškuose su meška šios aplinkos žmonės žino, tačiau platesniams skaitytojų ratui tai bus tikra sensacija. Autorius aprašo šį įvykį: „Apie du kilometrus nuplaukęs valtimi išlipau į krantą ir pasukau į miško gilumą. Žengiau kelis žingsnius ir išgirdau, kaip suurzgė mane lydintis šunelis. Dirstelėjės į jo pusę pamačiau stambų, maždaug dviejų metrų rudąjį lokį. Staiga jis ėmė šuolioti. Likus vos trims metrams, šoviau į jo krūtinę, tačiau žvérinis letenomis sugriebė šautuvą, metė įj aukslyn, o mane parbloškė po savimi. Tą akimirką galvą pasukau dešinio peties link. Tuo tarpu lokys ištūmis griebė už kairiojo, kiaurai prakirto „šimtasiūlę“, marškinius ir perplėše peties raumenis. Per stebuklą sąnarlys neišniro, ir laimė, kad tuo metu veidą buvau pasukęs į kitą pusę...“ Žūtbūtinę kovą su meška laimėjo žmogus –

nugalėjės rudąjā mešką Jonas Koklevičius tapo Sibiro legenda.

Prisiminimais apie „gerą gyvenimą“ knygoje dalijasi Pranė Gaižutytė-Vaisnorienė, Pranė Korkutytė-Putrienė, Anapilin iškeliaus Genė Eugenija Asevičiūtė-Baltušienė ir Julė Zalanskaitė-Juškevičienė. Visi prisiminimus pradeda nuo vaikystės, paauglystės svaionių ir skaudžiausiu valandų, kai neteko Tėvynės, kai teko kęsti badą ir šaltį, patirti nužmogėjusių prižiūrėtojų elgesį. Bet tie nepalūžo, nes kiekvienas tikėjo sugrįšias, kiekvienas sunkiomis minutėmis kartojo maldos žodžius, teikusius vilties.

Knyga iliustruota asmeninėmis prisiminimis rašiusių nuotraukomis, sustiprinančiomis įspūdži ir sueteikančiomis knygai nepamatuojamą autentikos vertę.

Baigiamasis žodis suteiktas skaitytojui iš užsienio. „Druskininkų Karių reabilitacijos centre kiekvieną mėnesį sveikatą stiprina iki penkių sužeistų ukrainiečių karių. Jie aplanko mūsų muziejų, randa tame daug bendro su savo tautos istorija. Kilo mintis supažindinti juos su ruošiamais spaudai sovietmečio okupacijos laikotarpio prisiminimais. Pirmuoju būsimos knygos skaitytoju tapo Viktoras Jaroslavičius Pilščikas. Jis teigiamai atsiliepė apie knygos turinį, nes joje pateiki ti prisiminimi-

mai suteikia galimybę giliau pažvelgti į tuometinį žmonių gyvenimą per asmenišką kiekvieno patirtį.“

Knygos populiarumas neabejotinai kils, nes leidinyje pateikti pasakojimai apie Dainavos krašto žmonių išgyvenimus. Daugelį jų skaitytojas pažista ar pažinojo ir prisimena. Visą Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejaus darbą nuo šiol apibendrina ir iprasmina knyga „Žmonių likimai okupacijų metais“. Jos sudarytojui ir bendraminčiams bei padėjėjams būtina nuoširdžiai padėkoti.

Aušra ŠUOPYTĖ

„Sibiro Alma Mater“ šeštojo tomo „Žmogus gyvena ne sau, o Tėvynėi“ sutiktuvės Vilniuje

Besibaigiant 2015 metams, gruodžio 16-ąją, Vilniuje, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso Konferencijų salėje, įvyko leidinių serijos „Sibiro Alma Mater“ šeštojo tomo „Žmogus gyvena ne sau, o Tėvynėi“ sutiktuvės. Renginio dalyviai turėjo galimybę ne tik susipažinti, bet ir įsigytis iš kitų serijos knygų, kurias sudarė daugeliu gerai pažintamas šiaulietis Romualdas Baltutis, išleido Šiaulių universiteto leidykla.

I knygos pristatymą susirinko buvę politiniai kaliniai, tremtinių istorijai neabejingo žmonės. Renginį muzikiniu pasiodymu pradėjo Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos auklėtiniai. Nuskambėjus muzikos garsams susirinkusius svečius ir knygos sudarytoją R. Baltutį pasveikino LGGRTC generalinė direktoriė Teresė Birutė Burauskaitė. Sveikinimo žodį taip pat tarė vienas iš renginio organizatorių – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos (LPKTB) valdybos pirmininkas Vytas Miliauskas. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos atstovas Rimantas Jokimaitis kalbėjo susirinkusiesiems apie atsiminimų reikšmę istorijos mokslui ir švietimo sistemai. Pasak jo, archyviniai dokumentai atspindi tik dalį teisybės, o tikrąją situaciją geriausiai atskleidžia autentiškos patirtys. Savo mintimis pasidalijo LPKTB tarybos narys, „Lapteviečių“ brolijos pirmininko pavaduotojas dr. Jonas Rytis Puodžius. Labdaras

ir paramos fondo „Jauniems“, organizuojančio projektą „Misijsa Sibiras“, direktorius Ignas Rusilas sakė, kad tremtinių prisiminimai yra neijkainojamas žinių šaltinis jauniems žmonėms, besirengiantiems ekspedicijoms į lietuvių tremties vietas. Todėl jaunimo vardu jis dėkojo R. Baltučiui už surinktus ir publikuotus atsiminimus. LPKTB tarybos narė ir serijos „Sibiro Alma Mater“ šeštojo tomo bendraautorė Rasutė Peslekienė dėkojo R. Baltučiui už sudarytą galimybę prisidėti prie šaunaus knygos autorių kolektyvo ir publikuoti savo atsiminimus. Renginyje taip pat dalyvavo ir didelį susidomėjimą sukėlė svečias iš Rusijos – Altajaus krašto lietuvių kultūros bendruomenės narys Eduardas Čerčenko, mielai atsakinėjės į susirinkusiu klausytojų klausimus apie esamą politinę padėtį Rusijoje.

Vėliau prisiminimais apie Altajaus kraštą, tremtyje patirtus išgyvenimus, kuriuos norėjo sudėti į šią ir ankstesnės serijos „Sibiro Alma Mater“ knygas, dalijosi pats leidinių sudarytojas R. Baltutis. Jis renginio dalyviamas buvo paruošęs ir keletą viktorinos klausymų tremties tematika. Susirinkę svečiai drąsiai spėliojo galimus atsakymų variantus ir, knygos sudarytojui paprašius, drauge užtraukė dainą „Leiskit į Tėvynę“, kurią tremtiniai dainuodavo

Konferencijų salėje – renginio dalyviai

vakarais, lietuviškų švenčių ir kitų susibūrimų metu. R. Baltutis kartu su Šiaulių universiteto docente dr. Irena Ramaneckiene, „Sibiro Alma Mater“ knygų redaktore, aptarė visų šešių tomo tematiką, citavo įdomesnes išstraukas, pasakojo apie viršelių pasirinkimo motyvus ir rodė nuotraukas iš ankstesnių renginių. I. Ramaneckienė kvietė buvusius tremtinius, neišdrįsusius iki šiol parašyti savo prisiminimų, sudėti patirtus išgyvenimus į būsimą, jau septintąjį, tomą. R. Baltutis padėkojo visiems rašiusiems ir prisidėjusiems prie knygos išleidimo. Leidinių serijos sudarytojas viliasi, kad knygos bus išvers-

tos į užsienio kalbas ir taip pasieks platenę skaitytojų auditoriją. Renginį jis užbaigė rodydamas vieną paveikslą, vaizduojantį knygą kaip tiltą, per kurį eina žmonių virtinė. Pasak leidinių serijos sudarytojo, šis paveikslas vaizdžiai perteikia mintį, jog būtent knygos padeda tautai nugalėti sunkumus.

Passibaigus renginiui Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vyriausioji viešųjų ryšių specialistė Vilma Juozevičiūtė R. Baltučiui įteikė atminimo dovanėlę ir pakvietė visus susirinkusius dar pabendrauti su knygos sudarytoju.

Beata BUTKEVIČIŪTĖ